

PREVIRANJA U 2020. I NJIHOVE POSLEDICE

Kriza na Kosovu izgleda beskonačno. Izbijanje pandemije COVID-19 rezultiralo je brojnim smrtnim slučajevima, zatvaranjem čitavih opština i rigoroznim ograničenjima kretanja. Tehnička vlada na čelu sa Aljbijem Kurtijem suočila se sa brojnim napadima političkih protivnika, složenim odnosima sa bivšim koalicionim partnerima i reakcijama međunarodne zajednice u vezi sa određenim politikama. Javnost i dalje čeka ishod izglasavanja nepoverenja vladi, pošto su pregovori Demokratskog saveza Kosova (LDK) o formiranju nove vlade sa opozicionim strankama naišli na blokadu, nakon odluke Ustavnog suda kojom se privremeno suspenduje predsednikov dekret o davanju mandata Avdulahu Hotiju.

U Srbiji je posle mesec i po dana ukinuto vanredno stanje, ostavljajući otvoren prostor za nastavak političkih kampanja. Izbijanje pandemije COVID-19 rezultiralo je brojnim smrtnim slučajevima, strogim ograničenjima kretanja i naizmeničnim propisima. Tokom tog vremena nastalo je nekoliko kontroverzi, uključujući izjave date o pandemiji COVID-19, navodne protivustavne mere, stroga ograničenja ličnih sloboda i hapšenja novinara i aktivista. Situacija je dodatno povećala postojeću polarizaciju u društvu, budući da su građani nastavili da izražavaju svoje političke stavove. Nakon nekoliko nedelja aplaudiranja sa prozora i balkona za zdravstvene radnike u 20 časova, građani su počeli da lupaju u šerpe sa prozora i balkona u 20:05 časova. Izgleda da tenzije rastu kako se približavaju parlamentarni izbori koji su odloženi od kraja aprila za, kako je najavljeno, 21. jun.

PROMENA POLITIČKE SCENE NA KOSOVU NAKON GLASANJA O NEPOVERENJU

Odluku Ustavnog suda o odlaganju gotovo neizbežnog formiranja nove vlade mnogi smatraju ničim drugim do zastojem u ishodima i potencijalnim reakcijama. Po nekima, sud je pokazao legitimitet ovom presudom, o kome se u prošlosti već raspravljalo, uključujući i poslednji izborni proces. Dodatno, Venecijanska komisija najavila je da se neće izaći sa tumačenjem pre konačne presude Ustavnog suda, nagoveštavajući da će pitanje biti rešeno interno. Međutim, ne postoji mnogo rešenja za datu situaciju; tačnije, rasprava se vodi oko dva moguća scenarija koja bi na kraju dovela do istog cilja. Prvi je postavljanje jasnih smernica u vezi sa procesom, uključujući postavljanje jasnog rok za poredničku stranku da odgovori predsedniku sa imenom kandidata za premijera, a u slučaju da stranka odbije ili ne ispuni rok, omogućavanje predsedniku da traži kandidate od drugih stranaka koje imaju veće šanse da formiraju parlamentarnu većinu. U svakom slučaju, čini se manje verovatno da će izbori biti neposredni ishod presude suda.

Nova vlada, kad god da bude uspostavljena, suočiće se sa problemima koji prevazilaze problem njenog legitimiteta. Dobro upravljanje tehničke vlade tokom krize COVID-19 je potvrdilo njenu reputaciju, a rastuća popularnost Aljbina Kurtija postavlja visoki standard za narednu, koja će morati da se pozabavi posledicama krize COVID-19 i dijalogom sa Beogradom. Ekonomskoj krizi, koja će nesumnjivo uslediti zajedno sa rastom stope nezaposlenosti, biće potrebna jaka vlada sa visokim stepenom podrške, a nova vlada, uz pretpostavljenu ograničenu podršku u parlamentu, neće biti ni jedno ni drugo. Kao takvoj, nedostajace joj još veća ovlašćenja za ponovno pokretanje dijaloga, uprkos - ili upravo zbog - navodnih bliskih veza sa američkim specijalnim izaslanikom Ričardom Grenelom.

Povrh svega, unutrašnje borbe unutar LDK-a, uključujući suprotne stavove oko izglasavanja nepoverenja, uspostavljanja nove vlade i potencijalnog naslednika Ise Mustafe, doveli su stranku u opasnost da izgubi iznova dobijenu popularnost.

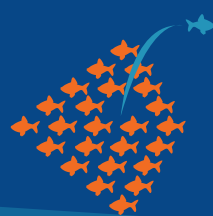
Za vreme nove vlade, već visoka stopa podrške jednoj stranci će zasigurno rasti, ne samo zbog dobre, ali kratke vladavine, već i zbog pobede u bici narativa, gde su i oni i narod predstavljeni kao žrtve starih igrača koji, izgleda, nisu brinuli o narodu čak ni u vreme krize. Dakle, uprkos nekim izazovima sa kojima se suočavaju, kao što su izjave Škeljzena Gašija, smrt u kolektivnom karantinskom centru, ili čak povreda odnosa sa SAD-om, tradicionalno dobrim partnerom, čini se da je Pokret Samoopredeljenje (LVV) odnosi pobedu, i da će doći na naplatu. Stoga mnogi nagađaju da će se novi izbori tradicionalno održati pre vladinog ispunjenja mandata, a očekuje se da LVV dobije najveći broj glasova do sada.

POLITIČKA SCENA U SRBIJI - IZBORI USRED PANDEMIJE

Kriza COVID-19 u Srbiji dodatno je povećala postojeću polarizaciju u društvu, promeniivši samo oblik ispoljavanja iste, gde su se prethodni ulični protesti pretvorili u balkonske proteste, a javna okupljanja kao podrška vodećoj stranci u kontra proteste onim sa balkona. Većina očekuje da će protesti eskalirati u budućnosti, jer je vanredno stanje tek ukinuto, a parlamentarni izbori zakazani za 21. jun. Bez obzira na ishode izbora, mnogi su se složili da će opozicija i posle izbora nastaviti da izaziva vladajuću stranku izvan institucija. Štaviše, neki nisu isključili eskalaciju i moguće nasilje među stranačkim pristalicama, kao i prekomernu upotrebu sile.

I dok se ova polarizacija može primetiti na bilo kom nivou društva, čini se da međunarodni akteri ostaju pomalo nesvesni unutrašnjih borbi u Srbiji. Izveštaj Fridom Hausa (Freedom House), koji je Srbiju svrstao u „hibridne režime“, a ne demokratske, zbog pada standarda u upravljanju, vladavini prava, izborima i medijskim slobodama, privukao je pažnju domaćih i stranih medija, uključujući primedbe od strane ambasadora SAD-a u Srbiji. Ipak, u globalu, međunarodna zajednica nije mnogo komentarisala unutrašnja pitanja Srbije, sa sporadičnim reakcijama kao što su posete poslanika Parlamenta Evropske unije (EU) Beogradu da bi se olakšali pregovori između vladajućih stranaka i opozicije o predstojećim izborima. Neki vide tu ravnodušnost međunarodnih aktera prema dešavanjima u Srbiji kao rezultat regionalne politike gde se veruje da samo predsednik Aleksandar Vučić može da obezbedi obećani sporazum sa Prištinom i u Beogradu i na istoku. U skladu s tim, Srbija je tokom krize COVID-19 takođe radila na svojim strateškim odnosima jačajući veze sa istokom, posebno sa Kinom, zahvaljujući pomoći i podršci dobijenoj u borbi protiv COVID-19, i očekuje se da će nastaviti sa čvrstim odnosima i u periodu posle pandemije. Neki tvrde da je to učinjeno kako bi se Vučiću pružila moć da odgovori na potencijalne kritike iz Evrope.

Opozicija ostaje podeljena oko inicijative za bojkot, pri čemu oni koji se zalažu za bojkot nemaju jasnu strategiju kampanje, niti sredstva za obraćanje biračkom telu, a oni koji se zalažu za učešće na izborima tvrde da je to jedina opcija. Argument u korist bojkota je taj što on može poslužiti kao test legitimiteta pobjedničkih stranaka u slučaju slabe izlaznosti. Međutim, teško bi bilo izmeriti da li je pretpostavljena “

NEW SOCIAL INITIATIVE

niska izlaznost rezultat kampanje za bojkot, ili još uvek prisutnog COVID-a 19, čineći „kapitalizacijubojkota izazovnom, ali i delikatnom. Pojedini smatraju nepostojanje opozicije u parlamentu očiglednim uspehom, jer, što gore stoje stvari, to je poruka jača; međutim, kako je deo opozicije najavio da učestvuje, malo je verovatno da ih neće biti, pogotovo sa smanjenjem cenzusa na 3%. S druge strane, izbori mogu poslužiti i kao test legitimiteta opozicionim strankama, a neki tvrde da bojkot ne predstavlja ništa više od njihove taktike za skretanje pažnje sa testiranja njihove podrške, ili nedostatka iste.

Iako neki dovode u pitanje logičnost brzog nastavka izbornog procesa, samo mesec i po dana nakon vanrednog stanja, mnogi tvrde da je za vodeću stranku jun savršen trenutak za izbore. Očekuje se da će ekonomska kriza izazvana pandemijom COVID-19 nastupiti u jesen, tako da posledice još uvek ne bi bile vidljive, za razliku od prednosti socijalnih i ekonomskih mera koje olakšavaju posledice pandemije. Odobreno je privremeno povećanje plata u zdravstvu, isplaćena je finansijska pomoć penzionerima u iznosu od 4000 dinara i obećano je €100 za svakog građanina starijeg od 18 godina. Takođe, postoji i set ekonomskih mera za mala i srednja preduzeća, čije je sprovođenje već u toku.

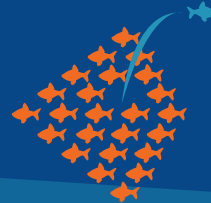
DIJALOG BEOGRAD - PRIŠTINA

Dijalog nije glavna tema ni u Beogradu, ni u Prištini u ovom trenutku. Očekuje se formiranje novih vlada u oba grada, što odvlači pažnju od neizbežnog - nastavka dijaloga i nekog oblika dogovora. Međutim, čini se da postoje treći izbori koji takođe utiču na dijalog, a to su predsednički izbori u SAD-u, koji će postaviti kurs međunarodne politike te zemlje, uključujući i onu prema Kosovu. Neke tvrde da u ovom trenutku, s Grenelom kao specijalnim izaslanikom, drugi međunarodni akteri izbegavaju ulazak u ring, jer bi mogli biti skrajnuti u tom procesu. Raspored uloga kao takav daje malo prostora za značajne intervencije EU i za novoiimenovanog specijalnog predstavnika EU za dijalog Beograda i Prištine, Miroslava Lajčaka, da u potpunosti iskoristi svoju poziciju. Pa tako se spekulise da će sporazum biti sastavljen u Vašingtonu (DC), a da će tek kasnije biti razmatran u Briselu.

Stavovi Beograda i Prištine u tom procesu ostaju zagonetka. Dok se Priština poigrava sa različitim narativima i pristupima ishodu (tj. taksama, reciprocitetom, korekcijom granice, uzajamnim priznavanjem), čini se da Beograd nije siguran da uopšte i želi ishod. Iako postoje priče o korekciji granica i posebnoj zaštiti srpskih pravoslavnih crkava kao zahtevima Beograda, neki tvrde da se status kvo pokazao korisnim za Vučića, ne dajući mu nikakav podsticaj da dozvoli da se završi. Vučić je akumulirao unutrašnju moć i sklopio saveze na međunarodnom planu, tako da bi mogao da izdrži postizanje sporazuma; i zaista, mnogi tvrde da je to jedino što ga drži u senci i štiti od dubljeg posmatranja i međunarodne kritike. Međutim, neki tvrde da se scenario promenio i da je moguće da on sada akumulira moć kako bi mogao da izdrži da ne uradi ništa po pitanju sporazuma, ili ga barem odloži do tačke nemogućnosti. Jedno je sigurno, mnogi izbori moraju da se dogode da bi oni na vlasti tu i ostali i zadržali se u dijalogu.

EUROPEAN
ENDOWMENT FOR DEMOCRACY

“Ova publikacija (Previranja u 2020. i njihove posledice) nastala je uz podršku Evropske zadužbine za demokratiju (EED). Sadržaj publikacije ne odražava nužno stavove EED. Odgovornost za informacije i statove iznete u ovoj publikaciji snosi isključivo autor.”

NEW SOCIAL INITIATIVE

NEW SOCIAL INITIATIVE

<http://newsocialinitiative.org/>

@NSIMitrovica

@newsocialinitiative.nsi

Čika Jovina V/117, North Mitrovica

www.newsocialinitiative.org

office@newsocialinitiative.org

